

Kemiska produkter i butiker – märkning och ansvar



Femte upplagan
Foto omslag: Therése Nykvist
Beställningsnummer: 511 345

Innehåll

| | |
|----|---|
| 4 | För dig som säljer kemiska produkter |
| 4 | Vad är en kemisk produkt? |
| 4 | Farlig kemisk produkt |
| 4 | Barnskyddande förslutning |
| 5 | Kännbar varningsmärkning |
| 5 | Förväxlingsrisk |
| 5 | Förpackning |
| 5 | Särskilda regler för vissa produkttyper |
| 6 | Begränsningar |
| 6 | Förvaring |
| 6 | Försäljningstillstånd |
| 7 | Kemikalieinspektionens produktregister |
| 7 | Säkerhetsdatablad |
| 7 | Bekämpningsmedel |
| 8 | Märkning av bekämpningsmedel |
| 9 | Märkning enligt CLP-förordningen |
| 10 | Så kan märkningen se ut |
| 11 | Vad gäller för dina kemiska produkter? |
| 21 | Om något blir fel |
| 21 | Åtalsanmälan |
| 21 | Miljösanktionsavgift |
| 21 | Vill du veta mer? |
| 22 | Lagar, förordningar och föreskrifter |

För dig som säljer kemiska produkter

Farliga kemiska produkter ska vara rätt märkta och förpackade när de säljs. Företagen som tillverkar och importerar produkterna har ansvar för att klassificera och märka dem, men du som säljer produkterna i butik har också ett ansvar för att märkningen är korrekt. Du behöver också känna till när det krävs barnskyddande förslutning och kännbar varningsmärkning, samt ha koll på vilka kemiska produkter som kräver tillstånd.

Den här broschyren är främst riktad till butiker som säljer till privatpersoner, men informationen gäller också om du säljer på internet. Här finns förklaringar till vad olika märkningar betyder och vilka bestämmelser som är knutna till respektive märkning.

Vad är en kemisk produkt?

En kemisk produkt är ett ämne eller en blandning av två eller flera ämnen. Exempel på ämnen är aceton, ättiksyra och etanol. Exempel på blandningar är målarfärg, lim, rengöringsmedel och bekämpningsmedel.

Farlig kemisk produkt

Farliga kemiska produkter är de produkter som är klassificerade som farliga, till exempel som brandfarliga, explosiva, hälsofarliga eller miljöfarliga. Sådana produkter ska märkas med information om vilka farliga egenskaper de har och hur man kan skydda sig själv och miljön.

Barnskyddande förslutning

En barnskyddande förslutning ska försvåra för barn att komma åt innehållet. Förslutningarna kan se olika ut. Det kan exempelvis vara en skruvkork med en spärr som gör den svår att skruva upp. För förpackningar som ska kunna återförslutas räcker det inte med en engångsspärr. Det är bara produkter som säljs till

privatpersoner och som har allvarigare hälsofaror som ska ha barnskyddande förslutning, exempelvis frätande produkter.

Kännbar varningsmärkning

Vissa produkter ska ha en kännbar varningsmärkning som är till för personer med nedsatt syn. För att de ska ha möjlighet att skydda sig mot farliga kemiska produkter ska en kännbar varningsmärkning, till exempel i form av en upphöjd triangel, finnas på förpackningen.

Förväxlingsrisk

Farliga kemiska produkter får inte säljas i förpackningar som genom sitt utseende kan vara lockande för barn. Förpackningarna ska inte heller kunna förväxlas med till exempel livsmedel, läkemedel, hygienartiklar eller kosmetika.

Förpackning

För alla farliga kemiska produkter gäller att förpackningen ska vara så hållbar att innehållet inte kan läcka ut. Detta innebär att både förpackningen och dess förslutning måste vara tillräckligt starka för att klara av normal påverkan och slitage under hela produktens livslängd.

Särskilda regler för vissa produkttyper

Det finns särskilda krav för flytande tvättmedel som säljs i upp-lösbara förpackningar för engångsanvändning. De får bara säljas om ytterförpackningen är ogenomskinlig och försedd med en förslutning som är lätt att försluta men svår för små barn att öppna.

Det finns även särskilda krav för vissa andra produkter. Bland annat ska grilltändvätskor och lampoljor ha särskild märkning som upplyser om faran och de ska förpackas i svarta och ogenomskinliga flaskor som rymmer högst en liter.

Begränsningar

Vissa ämnen är begränsade eller helt förbjudna i kemiska produkter. Det gäller bland annat toluen i lim och vissa blyföreningar i färger. Som distributör måste du se till att produkterna uppfyller kraven i begränsningsreglerna. Det kan du till exempel göra genom att ställa frågor till din leverantör.

Förvaring

Farliga kemiska produkter ska i butiken förvaras så att barn inte kan komma åt dem, särskilt om förpackningarna är små och lätta att hantera. De ska också förvaras skilda från livsmedel.

Vissa butiker säljer produkter som inte är avsedda för privatpersoner, utan bara för yrkesmässiga användare. De produkterna behöver till exempel inte ha barnskyddande förslutning. Butiken måste ha rutiner för och se till att privatpersoner inte kan köpa sådana produkter.

Försäljningstillstånd

Om du ska sälja särskilt farliga kemiska produkter krävs tillstånd från länsstyrelsen. Särskilt farliga kemiska produkter får dessutom bara säljas till yrkesmässiga användare eller till privatpersoner som har tillstånd. Du som butiksinnehavare måste kontrollera att du bara säljer till privata kunder som har tillstånd.

På **sidorna 11-20** framgår vilken märkning som gör att produkten räknas som **särskilt farlig kemisk produkt** och därför kräver tillstånd. När butiken fått tillstånd måste du föra anteckningar om försäljningsdatum, köparnas adresser, produktnamn och sålda mängder.

Kemikalieinspektionens produktregister

Om du för in kemiska produkter från utlandet eller själv tillverkar kemiska produkter ska du anmäla detta till Kemikalieinspektionens produktregister. Samma sak gäller om du packar om eller säljer vidare produkter i nytt namn.

Läs mer på: www.kemi.se/hitta-direkt/produktregistret

Säkerhetsdatablad

Den som använder kemiska produkter i sitt arbete behöver få mer information om produkternas farliga egenskaper, risker och skyddsåtgärder än vad som framgår av märkningen.

Om du säljer farliga kemiska produkter avsedda för yrkesmässig användning ska dina kunder få ett säkerhetsdatablad. Du kan använda de säkerhetsdatablad som du har fått av din leverantör. Bladen ska vara på svenska.

Du behöver inte lämna säkerhetsdatablad till privatpersoner. Däremot ska en butik kunna lämna ut säkerhetsdatablad för farliga produkter avsedda för konsumenter på begäran av en yrkesmässig användare.

Bekämpningsmedel

Bekämpningsmedel (växtskyddsmedel och biocider) är kemiska produkter eller levande organismer som är avsedda att förebygga eller motverka skador från djur, växter eller mikroorganismer. Exempel på bekämpningsmedel är

- medel mot ogräs
- insektsmedel
- båtbottnfärger.

Ett bekämpningsmedel som är kemiskt eller består av mikroorganismer måste som regel vara godkänt av Kemikalieinspektionen för att få säljas.

Den som säljer växtskyddsmedel måste även ha någon hos sig som har gått en särskild utbildning och har ett utbildningsbevis för det.

Den som säljer biocidprodukter ska ha information till sina kunder om att produkten måste användas på ett säkert sätt. Informationen ska innehålla en uppmaning att alltid läsa produktens etikett och produktinformation. Det kan du till exempel göra med en skylt på hyllan.

Bekämpningsmedel delas in i tre behörighetsklasser. Klass 1 och 2 får endast användas yrkesmässigt och särskild utbildning och tillstånd krävs som regel för detta. Klass 3 får användas av alla, även privatpersoner.

Märkning av bekämpningsmedel

Ett godkänt bekämpningsmedel ska förutom faro- och skyddsinformation dessutom vara märkt med bland annat:

- registreringsnummer från Kemikalieinspektionen
- namn på medlet
- verksamt ämne
- behörighetsklass
- användningsområde för medlet
- namn på den som släpper ut produkten på marknaden.

All information i märkningen ska vara på svenska.

Märkning enligt CLP-förordningen

Enligt bestämmelserna i CLP-förordningen ska kemiska produkter, som är farliga antingen som fysikaliska faror (brand, explosion) eller farliga för människors hälsa eller för miljön, vara märkta med

- faropiktogram
- signalord
- faroangivelser – talar om på vilket sätt produkten är farlig
- skyddsangivelser – talar om hur man skyddar hälsa och miljö.


Faropiktogrammen nedan finns i CLP-förordningen och används för olika typer av faror. Vilken farlig egenskap som det handlar om framgår av ett faropiktogram i kombination med en faroangivelse.



Så kan märkningen se ut


Farliga kemiska produkter ska vara märkta på svenska och märkningen måste ha ett bestämt innehåll enligt exemplet nedan.

Om du säljer på internet ska viss information om produktens farliga egenskaper även finnas på webbplatsen där produkten marknadsförs.

| | |
|---|--|
| | Produktnamn |
| Faropiktogram → |  |
| Signalord → | Fara |
| Faroangivelser → (risker med produkten) | Orsakar allvarliga frätskador på hud och ögon. Giftigt för vattenlevande organismer med långtidseffekter. |
| Skyddsangivelser → (hur man skyddar sig) | Använd skyddshandskar/skyddskläder/ögonskydd/ansiktsskydd. Vid kontakt med ögonen: Skölj försiktigt med vatten i flera minuter. Ta ut eventuella kontaktlinser om det går lätt. Fortsätt att skölja. Kontakta genast giftinformationscentral eller läkare. Förvaras oåtkomligt för barn. Undvik utsläpp till miljön. |
| Farliga ämnen i produkten → | Ämne A Ämne B |
| Volym/mängd → | 500 ml |
| Kontaktuppgifter → till den som släppt ut produkten på marknaden | Kemi AB Kemivägen 32 142 11 Stockholm 08-123456 |

Vad gäller för dina kemiska produkter?


Om produkten har den här informationen i märkningen

| Piktogram | Signalord | Någon eller några av faroangivelserna |
|---|-----------|--|
|  | Varning | Irriterar huden. Orsakar allvarlig ögonirritation. Kan orsaka irritation i luftvägarna. Kan göra att man blir dåsig eller omtöcknad. Kan orsaka allergisk hudreaktion. |

Då gäller

- texten ska vara på svenska.


Om produkten har den här informationen i märkningen

| Piktogram | Signalord | Någon eller några av faroangivelserna |
|--|-----------|--|
|  | Varning | Skadligt vid inandning. Skadligt vid hudkontakt. Skadligt vid förtäring. |

Då gäller

- texten ska vara på svenska
- förpackningen ska ha kännbar varningsmärkning
- förpackningen ska ha barnskyddande förslutning om produkten innehåller minst 3% metanol.


Om produkten har den här informationen i märkningen

| Piktogram | Signalord | Faroangivelse |
|---|-----------|--------------------------------|
|  | Fara | Orsakar allvarliga ögonskador. |

Då gäller

- texten ska vara på svenska.

Om produkten har den här informationen i märkningen

| Piktogram | Signalord | Faroangivelse |
|---|-----------|--|
|  | Fara | Orsakar allvarliga frätskador på hud och ögon. |

Då gäller

- texten ska vara på svenska
- förpackningen ska ha kännbar varningsmärkning
- förpackningen ska ha barnskyddande förslutning
- vissa av produkterna får inte säljas till privatpersoner som inte har tillstånd (se nästa sida).

Dessutom gäller


För produkter som är klassificerade som frätande i kategorin 1A krävs tillstånd för privat hantering. Vilka produkter det är framgår av klassificeringen i produktens säkerhetsdatablad (avsnitt 2).

Det innebär att:

- butiken måste kontrollera att privata köpare har tillstånd från länsstyrelsen
- butiken måste hålla reda på vem som köpt produkten och i vilka mängder (anteckningsskyldighet)
- produkten ska förvaras oåtkomlig för obehöriga.

Observera att produkter med natrium- och kaliumhydroxid är undantagna och behöver inte ha tillstånd.


Om produkten har den här informationen i märkningen

| Piktogram | Signalord | Någon eller några av faroangivelserna |
|---|-----------|--|
|  | Varning | Misstänks kunna orsaka genetiska defekter. Misstänks kunna orsaka cancer. Misstänks kunna skada fertiliteten eller det ofödda barnet. Kan orsaka organskador. Kan orsaka organskador genom lång eller upprepad exponering. |

Då gäller

- texten ska vara på svenska
- förpackningen ska ha kännbar varningsmärkning.


Om produkten har den här informationen i märkningen

| Piktogram | Signalord | Faroangivelse |
|---|-----------|---|
|  | Fara | Kan orsaka allergi- eller astmasymptom eller andningssvårigheter vid inandning. |

Då gäller

- texten ska vara på svenska
- förpackningen ska ha kännbar varningsmärkning.

Om produkten har den här informationen i märkningen


| Piktogram | Signalord | Någon eller några av faroangivelserna |
|---|-----------|---|
|  | Fara | Kan vara dödligt vid förtäring om det kommer ner i luftvägarna.* Orsakar organskador genom lång eller upprepad exponering. |

Då gäller

- texten ska vara på svenska
- förpackningen ska ha kännbar varningsmärkning
- förpackningen ska ha barnskyddande förslutning.

* Aerosoler och behållare med förseglad sprejanordning märkta med denna faroangivelse är undantagna kravet på kännbar varningsmärkning och barnskyddande förslutning.

Om produkten har den här informationen i märkningen

| Piktogram | Signalord | Någon eller några av faroangivelserna |
|---|-----------|---|
|  | Fara | Kan orsaka genetiska defekter. Kan orsaka cancer. Kan skada fertiliteten eller det ofödda barnet. |

Då gäller

- texten ska vara på svenska
- om texten *Endast för yrkesmässigt bruk* finns får produkterna inte säljas till privatpersoner.

Dessutom gäller


För sådana här produkter behöver butiken ha försäljningstillstånd från länsstyrelsen vid försäljning till yrkesmässiga kunder.

Ett sådant tillstånd innebär att:

- butiken måste hålla reda på vem som köpt produkten och i vilka mängder (anteckningsskyldighet)
- produkten ska förvaras oåtkomlig för obehöriga.

Observera att motorbränslen, eldningsolja och explosiva varor är undantagna och behöver inte ha tillstånd. Metanolprodukter som motorbränslen är dock inte undantagna kravet på tillstånd för yrkesmässig överlåtelse utan bara för privat hantering.

Om produkten har den här informationen i märkningen

| Piktogram | Signalord | Faroangivelse |
|---|-----------|----------------------|
|  | Fara | Orsakar organskador. |

Då gäller

- texten ska vara på svenska
- förpackningen ska ha kännbar varningsmärkning
- förpackningen ska ha barnskyddande förslutning
- produkten får bara säljas till privatpersoner som har tillstånd (se nedan).


Dessutom gäller

För sådana här produkter behöver butiken ha försäljningstillstånd från länsstyrelsen. Ett sådant tillstånd innebär att:

- butiken måste hålla reda på vem som köpt produkten och i vilka mängder (anteckningsskyldighet)
- butiken måste kontrollera att eventuella privata köpare har tillstånd från länsstyrelsen
- produkten ska förvaras oåtkomlig för obehöriga.

Observera att motorbränslen, eldningsolja och explosiva varor är undantagna och behöver inte ha tillstånd. Metanolprodukter som motorbränslen är dock inte undantagna kravet på tillstånd för yrkesmässig överlåtelse utan bara för privat hantering.

Om produkten har den här informationen i märkningen

| Piktogram | Signalord | Någon eller några av faroangivelserna |
|---|-----------|--|
|  | Fara | Dödligt vid förtäring. Dödligt vid hudkontakt. Dödligt vid inandning. Giftigt vid förtäring. Giftigt vid hudkontakt. Giftigt vid inandning. |

Då gäller

- texten ska vara på svenska
- förpackningen ska ha kännbar varningsmärkning
- förpackningen ska ha barnskyddande förslutning
- produkten får bara säljas till privatpersoner som har tillstånd (se nedan).


Dessutom gäller


För sådana här produkter behöver butiken ha försäljningstillstånd från länsstyrelsen. Ett sådant tillstånd innebär att:

- butiken måste hålla reda på vem som köpt produkten och i vilka mängder (anteckningsskyldighet)
- butiken måste kontrollera att eventuella privata köpare har tillstånd från länsstyrelsen
- produkten ska förvaras oåtkomlig för obehöriga.

Observera att motorbränslen, eldningsolja och explosiva varor är undantagna och behöver inte ha tillstånd. Metanolprodukter som motorbränslen är dock inte undantagna kravet på tillstånd för yrkesmässig överlåtelse utan bara för privat hantering.

Om produkten har den här informationen i märkningen

| Piktogram | Signalord | Faroangivelse |
|---|-----------|---|
|  | Varning | Mycket giftigt för vattenlevande organismer. Mycket giftigt för vattenlevande organismer med långtidseffekter. |


| Piktogram | Signalord | Faroangivelse |
|---|-----------------|--|
|  | Inget signalord | Giftigt för vattenlevande organismer med långtidseffekter. |

| Piktogram | Signalord | Faroangivelse |
|-----------------|-----------------|---|
| Inget piktogram | Inget signalord | Skadliga långtidseffekter för vattenlevande organismer. Kan ge skadliga långtidseffekter för vattenlevande organismer. |

Då gäller

- texten ska vara på svenska.

Om produkten har den här informationen i märkningen

| Piktogram | Signalord | Någon eller några av faroangivelserna |
|---|--------------------|---|
|  | Fara eller Varning | Extremt brandfarlig gas. Brandfarlig gas (har ej faropiktogram). Extremt brandfarlig vätska och ånga. Mycket brandfarlig vätska och ånga. Brandfarligt fast ämne. |


Då gäller

- texten ska vara på svenska
- förpackningen ska ha kännbar varningsmärkning.

För alla övriga produkter med faropiktogrammet ovan gäller

- texten ska vara på svenska.


Om produkten har den här informationen i märkningen

| Piktogram | Signalord | Faroangivelse |
|--|-------------------|------------------------|
|  | Oavsett signalord | Oavsett faroangivelse. |

Då gäller

- texten ska vara på svenska.

Om produkten har den här informationen i märkningen

| Piktogram | Signalord | Någon eller några av faroangivelserna |
|---|-----------|---------------------------------------|
|  | Varning | Kan vara korrosivt för metaller. |

Då gäller

- texten ska vara på svenska.

Om något blir fel

Upptäcker du brister av något slag hos produkten du köpt, plocka bort den från butikshyllorna och kontakta din leverantör eller skicka tillbaka produkten till leverantören.

Åtalsanmälan

Om du inte följer bestämmelserna kan det i vissa fall leda till en åtalsanmälan om misstänkt brott. Vilka brister som leder till åtalsanmälan anges i miljöbalken. Det kan till exempel vara om du säljer en särskilt farlig kemisk produkt utan tillstånd. Tillsynsmyndigheten är skyldig att anmäla varje misstanke om brott. Ärendet utreds sedan av en åklagare som bedömer om bristen som anmäls är en brottslig handling. Hänsyn tas bland annat till graden av oaktsamhet eller uppsåt.

Miljösanktionsavgift

För vissa överträdelser kan tillsynsmyndigheten besluta om en miljösanktionsavgift. Till exempel gäller det om kännbar varningsmärkning, barnskyddande förslutning eller svensk märkning saknas. Myndigheten kan besluta om en miljösanktionsavgift även om överträdelsen skett oavsiktligt eller på grund av oaktsamhet.

Vill du veta mer?

- www.kemikalieinspektionen.se
- www.kemi.se/vagledning-for/foretag/distributor/kemiska-produkter
- www.kemi.se/hitta-direkt/produktregistret

Lagar, förordningar och föreskrifter

Regler om klassificering och märkning av farliga kemiska produkter samt förpackning, barnskyddande förslutning och kännbar varningsmärkning:

- Förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av kemiska produkter – CLP-förordningen.

Regler om produktregistret och försäljningstillstånd:

- Förordning (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer.
- Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:2) om kemiska produkter och biotekniska organismer.

Regler om säkerhetsdatablad och vissa särskilda märknings- och förpackningsregler (till exempel tändvätskor och lampoljor):

- Förordning (EU) nr 1907/2006 – Reach-förordningen. Se förordningens artikel 31 och bilaga II samt bilaga XVII.

Regler om bekämpningsmedel:

- Förordning (EG) nr 1107/2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden.
- Förordning (EG) nr 528/2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter
- Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:3) om bekämpningsmedel.

Övergripande regler och straffsanktioner:

- Miljöbalken (1998:808), 14, 29 och 30 kap.
- Förordning (2012:259) om miljöstraffsavgifter.

Kemikalieinspektionen är en myndighet under regeringen. Vi arbetar i Sverige, inom EU och internationellt för att utveckla lagstiftning och andra styrmedel som främjar god hälsa och bättre miljö. Vi har tillsyn över reglerna för kemiska produkter, bekämpningsmedel och ämnen i varor och gör inspektioner. Vi ger också tillsynsvägledning till kommuner och länsstyrelser. Vi granskar och godkänner bekämpningsmedel innan de får användas. Vårt miljö kvalitetsmål är Giffri miljö.

Kemikalieinspektionen
Box 2
172 13 Sundbyberg
08-519 41 100
kemi@kemi.se
www.kemikalieinspektionen.se

